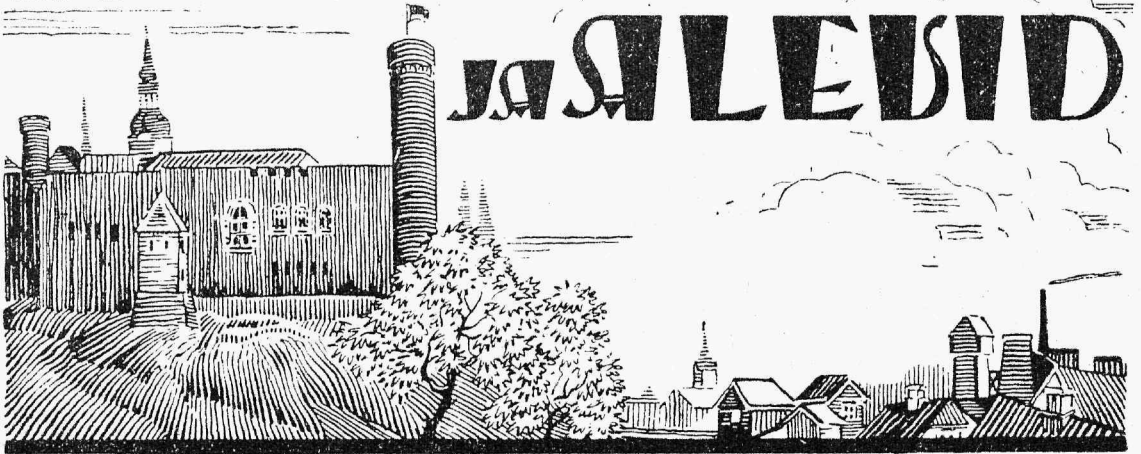

LINNAD

JA ALEVID

»EESTI LINNADE LIIDU HÄALEKANDJAK«

Väljaandja: Eesti Linnadeliit, Tallinnas. Vastutav toimetaja: V. Smetanin.
Toimetus ja talitus: Eesti Linnadeliit, Tallinn, Pikk 6.

Ilmub 10 korda aastas.

V aastakäik.

Numbri hind 25 senti.

Nr. 4 (44)

November

1932

SISU:

Eesti linnade ja alevite tervishoid 1920—
1930. — Dr. M. Püüman.

Linnade ja alevite tulud ja kulud
1930/31. — H. N.

Linna ja alevi revisjon meil maksva sea-
duse järgi. — M. Speek.

VII linnade ja alevite sekretäride, statis-
tikute ja perekonnaseisuametnikkude
päev.

Väliskroonika.

LINNAD JA ALEVID

EESTI LINNADELIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnadeliit, Tallinnas --- Vastutav toimetaja: V. Smetanin

№ 4 (44)

Toimetus ja talitus: Eesti Linnadeliit, Tallinn
Pikk 6. Telefon 431-58.

1932

V AASTAKÄIK

Ilmub 10 korda aastas.

Numbri hind 25 s.

November

Eesti linnade ja alevite tervishoid 1920—1930.

Dr. M. Püüman'i ettekanne ELL Esindajatekogude koosolekul Võrus, 19. juunil 1932.

II*).

Asudes meie linnade ja alevite elumajade ja korteriolude lühikese vaatluse juurde, peab alul kohe tähendama, et siin ei saa esitada täpseid arvusid; sellekohased andmed, mis Teedeministeeriumis olemas, annavad selge pildi 1929. ja 1930. a. ehitustegevuse kohta, kuna statistilised andmed eelmiste aastate kohta on puudulikud. Peale selle on ses suures materjalisis, mis kogutud elumajade ja korteriolude kohta 1922. a. üle riigi, 1926. a. Tallinnas ja 1927. a. Tartus, veel see puudus, et pole märgitud tubade kõrgust ja põrandapinna ja akende suhet. Viimased puudused statistilisis andmeis vähendavad märksa korteriolude tegeliku seisundi kindlaksmääramist. Kuid vaatamata kõigile neile puudusile, saab ka nende andmete põhjal, mis meil olemas, linnade ja alevite korteriolude kohta teatava pildi, mis pole väga rõõmustav ja meid ei rahulda, kuid mis siiski näitab, et viimase 10 aasta jooksul on edusamme tehtud uute elumajade ja ühes sellega ka uute ajakohasemate ja tervishoiunõudeile vastavamate elukorterite juurdeehitamise alal.

Nagu teada toimetati 1922. a. üldist rahvalugemist; ühes sellega arvestati ka elumaju ja kortereid; täiendavaid korterite-üleskirjutusi teostati vaid Tallinnas aprillis 1926 ja Tartus veebruaris 1927. Üldist pilti elumajade ja korterite juurdekasvu kohta võib ligikaudu saada, kui võrrelda 1922. a. andmeid 1930. a. andmetega.

Viimaseist on näha, et kõige vähem on maju ehitatud juurde Narvas — 2,1% ja kõige rohkem Türil — 153,1%. Linnades

oli 1922. a. kokku 23 723 maja, 1930. a. — 28 048 maja, s. o. 4325 maja rohkem ehk 18,2%.

Aleveis oli 1922. a. 3553 maja, 1930. a. — 5228 maja, s. o. 1676 maja rohkem ehk 47,2%; kõige rohkem on maju ehitatud juurde Keilas — 571,4%, kõige vähem — Võõpsus — 2,6%, kuna Narva-Jõesuus on vähenenud majade arv 34,9% võrra — kas hävinud või veetud ära.

Majade ehituse tõttu on ka korterite juurdekasv võrdlemisi suur — linnades 21,7%, alevs 27,5%.

Linnades on korterite üldarv 8 aasta jooksul tõusnud 78 952-lt 96 065-le, mistõttu keskmine elanikkude arv korteri kohta on langenud 3,51-lt 3,49-le; see langus on linnades väga väike, vaatamata korterite arvu võrdlemisi suurele juurdekasvule, seepärast, et samal ajal kasvas ka elanikkude arv linnades ja seda elavat ehitustegevust võib seletada osalt ka elanikkude linnadesse asumisega; eriti väikelinnades esines majade-ehitajatena ka palju linna kolinud elanikke. Kui vaadelda lähemalt korteristatistikat üksikute linnade kohta, siis selgub, et korteriolud linnas pole sugugi paranenud, vaid isegi halvenenud; nii tuli Tartus 1920. a. igale korterile 3,25 elanikku, 1930. a. — 4 elanikku, Põltsamaal 1922. a. — 3,20, 1930. a. — 4,12 elanikku. Tallinnas on seisukord vähe paranenud; tunduvalt on paranenud see Nõmmel, Viljandis ja Petseris.

Nagu tähendatud, on alevs korterite juurdekasv suurem kui linnas 27,5%. 1922. a. oli elanikke alevs 1 korterile 3,65 ja 1930. a. — 3,25, nii et alevs on

*) Vt. „Linnad ja Alevid“ nr. 2 (42) — 1932.

korteriolud rohkem paranenud, kui linnades.

Suurim korterite juurdekasvu % 8 aasta kohta on Elvas — 74,3%; sellele järgnevad Kunda — 61,0%, Kallaste — 57,4%, Jõgeva — 42,6%, Suure-Jaani — 18,0%, Mõisaküla — 15,3%, Mustvee — 10,0% ja Mustla — 0,3%. Narva-Jõesuus on korterite arv vähenenud 35,9% võrra.

Tervishoidlikult on huvitav võrrelda tubade arvu kortereis, mis saadud 1922. a. arvestamisel, nende korterite tubade arvuga, mis ehitatud, näiteks, 1930. a. 1922. a. oli kortereid 1 toa ja köögiga ühes kööktubadega linnades 68,2%, 2 toa ja köögiga — 13,7%, 3 toa ja köögiga — 7,8%, 4 toa ja köögiga ja rohkem tubadega — 10,3%. 1930. a. ehitatud kortereis on kööktube 9,0% kortereid 1 toa ja köögiga — 21,9%, seega kokku 30,9% — 68,2% vastu. 1922. a. oli kortereid 2 toa ja köögiga 33,7%, 3 toa ja köögiga — 24,1%, 4 ja rohkem tubade ja köögiga — 7,5%; aleveis on vastavad arvud 1930. a. kohta 0,8%, 25,8%, 41,7%, 24,2% ja 7,5%. Sellest puudulikust võrdlusest paistab silma, et kööktube ja 1 toa ja köögiga korterite arv uutes juurdeehitatud kortereis on palju väikesem ja kõige rohkem on ehitatud kortereid 2 toa ja köögiga nii linnades kui ka aleveis, mis näitab, et meie oludes need korterid on elanikele otsitavaimad ja kättesaadavaimad. Ligikaudu võib öelda, et viimaseil aastail juurde ehitatud kortereist ei rahulda tervishoiunõudeid 30,9% linnades ja 26,4% aleveis. Üksikud linnad on peaaegu pannud kööktubade ja 1 toa ja köögiga korterite ehitamisele; siin seisab esikohal Rakvere; selliseid kortereid on seal ehitatud juurde 80,8%, sellele järgneb Paide 63,0%, Võru 50,0% ja Tallinn 34,8% (1930. a. andmed), kuna ajakohaste väikekorterite poolest seisavad esikohal Tartu, Pärnu, Valga ja Petseri (2 tuba ja köök ja 3 tuba ja köök). Kui vanade ja uuesti ehitatud korterite juures võtta võrdluse aluseks pörandapinna suurust, siis pole kahjuks olemas täpseid statistilisi andmeid. Kuid kaudseil andmeil võib siiski oletada, et uued korterid on läbistikku suuremad nii tubade arvult kui ka pörandapinnalt.

Samuti võib kaudselt öelda, et uute korterite toad pole mitte suured. Varem ehitati tihti suuretoalisi kortereid, mida hiljem jaotati vaheseinaga; see oli tarvilik seetõttu, et korterite maksustamine sündis tubade arvu järgi; vaheseinaga jaotatud tuba loeti üheks toaks.

Kuid peale korteri enese on tervishoidlikult väga tähtis korteri kõrvalruumid ja need oleks klosett ja vannituba. Välismail, kus viimaseil aastail on ehitatud juurde palju uusi kortereid, näit. Hollandis, Belgias, Prantsusmaal, Viinis jne. ja kus kõige rohkem keskmisi kortereid (3 tuba ja köök), ehitatakse ka vannituba; viimasele ei vaadata mitte kui luksusobjektile, vaid kui vajaliku korteriosale, ilma milleta sealsete tervishoidlikkude kaalutluste ja tõekspidamiste tõttu korterit ehitada ei või.

Meil kahjuks on uutes kortereis ehitatud vannitube väga piiratud arvul. Kulude kokkuhoidmise mõttes on hakatud ehitama ühiseid vanne mitmele korterile, kuid omaette vannituba on ikka see, mille poole peaks püüdma.

Korterite ehitusel vannitoa juurdeehitamine nõuab võrdlemisi väikest kulu, millest peaks saadama üle.

Nii ehitati 1930. a. juurde uusi kortereid vannitoaga Tallinnas 18,4%, Narvas 16,7%, Nõmmel 12,4%, Petseris 9,8%, Pärnus 7,8%, Põltsamaal 3,2%, Tartus 5,9% ja Viljandis 22,2%; teised linnad on ehitanud oma uued korterid kõik vannitoata; vannitubade arvult seisab suhteliselt esirinnas Viljandi, teisel kohal — Tallinn. Kokkuvõetult on 15,6% meie uutest kortereist linnades varustatud vannitoaga, aleveis — ainult 4,2%.

Üheks tähtsamaks küsimuseks korteritervishoiu alal on klosettide — väljakäigukohtade küsimus.

Siin on linnad ja eriti veel alevid väga halvas seisundis. Kui pidada silmas tervishoiu nõudeid, siis peaks igal korteril olema omaette veeklosett. Viimast nõuet — arvestades meie puudulikku kanalisatsiooni ja vesivarustust — on muidugi võimatu teostada, kuid et igal korteril oleks oma väljakäigukoht — see nõue võiks püsida ka meie oludes. 1922. a. andmeil oli linnades 78 952 korterit ehk 92,0% ja aleveis 6836 korterit ehk 8,0%, kokku 85 788 korterit.

Neist kortereist on varustatud omaette veeklosetiga linnades 7,2%, aleveis 0,2% ja lihtväljakäigukohtadega linnades 12,7%, aleveis 16,1%; üldse on väljakäigukohti linnades 19,9%, aleveis — 16,3% kortereist. Veekloseti ja lihtväljakäigukohta olemasolu määrab korteri suurus; kuna 1-toalised kortereis väljakäigukohti on väga vähe: linnades 3,3%, aleveis — 3,6% kortereist, siis on 6 ja rohkematoalised kortereis linnades 96,8% ja aleveis

83,4% varustatud väljakäigukohaga. 1930. a. oli uuesti ehitatud kortereis lugu parem, olgugi mitte hea; linnades omaette klosette on 58,3%, ühise klosettiga — 41,7% kortereist, alevs on vastavad arvud 20,8% ja 79,2%.

Mis puutub majade ja korterite valgustamise, siis tarvitatakse elektrit ja petrooleumi. Peab tähendama, et elekter tõrjub aasta-aastalt ikka rohkem ja rohkem välja petrooleumi, asudes ta asemele.

14 linnal on oma elektrijaamad, kuna 4 linna — Narva, Nõmme, Rakvere ja Paide vastava kokkuleppe alusel saavad elektrit mujalt (Narva Kreenholmilt, Nõmme Ellamaalt, Rakvere Port-Kundalt ja Paide eraturbatööstuselt), Alevs võib näha sama pilti. Elukorterite valgustamine elektriga on tervishoidlikult väga tervitav ja jääb üle ainult soovida, et see protsess — üleminek petrooleumivalgustusele elektrivalgustusele — sünniks rutem. Eriti tähtis on see väikesis kööktubades, keldri- ja 1-toalises kortereis, kus õhk on halb ja petrooleumiga valgustamise läbi rüvetatakse veel rohkem. Kuid kahjuks peab lisama juurde, et just väikesed korterid seni kasustavad elektrivalgustust kõige vähem. Näiteks on Tallinnas elektrit tarvitajate arv kasvanud viimase 10 aasta jooksul kuuekordseks, kuid väikekorterite abonentide arv ainult kahekordseks. Põhjuseks on siin muidugi rahaline küsimus, mis vaesemale elanikule käib tihti üle jõu.

Üldiselt peab tähendama, et vaatamata sellele, et korterite juurdekasv 8 aasta jooksul linnades on olnud ligi 21,7% ja alevs 27,5% (linnades 46 065 ja alevs 8714 korterit — 1930. a. andmeil) — ei ole korterikitsikus meil mitte kõrvaldatud: elanikkude juurdeoolu tõttu maalt linnadesse ja alevs on elanikkude arv ühe korteri kohta langenud 3,51-lt 3,49-le, mis pole mainimisväärt; peale selle sunnib üldine majanduslik surutis elanikke asuma elama vähemaisse kortereisse ja nii näeme, et viimasel ajal on nõudmine väikeste korterite järgi suur, kuna nõudmine suuremate korterite järgi väheneb. Seda seisukorda näeme praegusel ajal igas riigis.

Selline seisukord korteriküsimuses tervishoidlikust küljest sunnib mureliku pilguga vaatama lähemasse tulevikku. Elanikkude tiheduse kasvamine väikesis kortereis on aluseks igasuguste haiguste levimiseks, surevuse tõusuks, mis meie rah-

va juurdekasvu, — mis niikuinii väike — võib täiesti panna seisma.

Linnades ületab juba praegu surevus sündivuse. Nii on iga 1000 elaniku kohta sündivus linnades 1926. a. — 12,8, 1927. a. — 11,6, 1928. a. — 11,7, 1929. a. — 11,6 ja 1930. a. — 12,0, surevus 1926. a. — 15,7, 1927. a. — 15,9, 1928. a. — 13,7, 1929. a. — 15,7 ja 1930. a. — 13,3, seega rahva loomulik juurdekasv sünnib maal ja see ka mitte igas maakonnas. Sündivuselt seisab esikohal linnadest Tapa: iga 1000 elaniku kohta on seal sündivus 1927. a. — 20,6, 1928. a. — 17,9, 1929. a. — 14,3 ja 1930. a. — 20,3. Tapale järgnevad Türi, Tõrva, Nõmme, Haapsalu, Paide ja Viljandi; sündivuse vähim arv on Põltsamaal; vastavad arvud on järgmised: 1927. a. — 11,0, 1928. a. — 5,4, 1929. a. — 8,4 ja 1930. a. — 11,0.

Mis puutub surevusse, siis peab kriipsutama alla ühte tõsiasi ja nimelt seda, et surevuselt seisavad esikohal supellinnad-kuurortid

Kuressaares, Haapsalus ja Pärnus on suurim surevus ja sellekohased arvud iga 1000 elaniku kohta oleks 1926.—1930. a. järgmised:

	1926	1927	1928	1929	1930
Kuressaare	18,2	21,9	12,6	21,1	15,0
Haapsalu	16,1	17,9	15,0	22,0	19,0
Pärnu	15,0	17,4	16,1	18,9	16,5
Narva	17,2	19,0	17,1	18,5	16,0
Viljandi	12,2	15,8	15,1	16,2	15,3
Tallinn	15,0	15,2	13,4	15,4	13,4
Tartu	14,2	16,5	13,4	15,2	11,9
Tõrva	.	17,2	11,1	24,8	13,1
Paldiski	13,7	20,3	13,0	16,7	12,5
Paide	16,9	20,7	14,3	12,1	13,6
Petseri	6,1	12,4	9,9	14,9	13,2
Nõmme	.	13,7	11,7	15,6	13,4
Võru	11,9	13,2	14,3	16,8	12,0

Väikseim surevus on meie väikelinnades: Põltsamaal, Türi, Tapal, Valgas ja Rakveres. Vastavad arvud neis linnades iga 1000 elaniku kohta on järgmised:

	1926	1927	1928	1929	1930
Põltsamaa	.	13,5	10,5	15,2	7,7
Türi	.	15,2	11,9	11,2	9,5
Tapa	.	17,6	12,6	15,4	10,8
Valga	11,2	12,5	11,3	10,3	11,4
Rakvere	13,2	14,3	12,2	12,2	10,3

Milliseil põhjusil on surevus suurim just meie kuurortides, pole päris selge ja väärib sellekohast uurimust. Alevite kohta ei saa anda sündivuse ja surevuse kohta vastavate andmete puudumisel mingit ülevaadet.

Mis puutub linnade haiglaisse ja voodite arvesse, siis on seisukord siin järgmine: kui arvestada kõiki haiglaid ja võrrelda elanikkude arvuga, siis seisab esikohal Tartu. Tartu linnal endal on 3 haiglat ja voodite arv oli 1926. a. 170, kuid Tartus on 9 riigi haiglat 738 voodiga ja 3 eraisikute ja -asutiste haiglat 126 voodiga, kokku 15 haiglat 1000 voodiga.

Tallinnas oli 1920. a. linnale antud üleendine priihospital 280 voodiga ja nakkushaigla — kokku 580 voodiga; 10 aasta jooksul on linn järjekindlasti suurendanud voodite arvu, nii et 1930. a. oli Tallinnas 3 haiglat 655 voodiga. Peale selle oli Tallinnas 1930. a. veel 3 riigi haiglat 1230 voodiga ja 7 erahaiglat 228 voodiga; kokku 13 haiglat 2122 voodiga. Praegu on nii haiglate kui ka voodite arv suurem. Mis Tallinnas on hädatarvilik, on lastehaigla, mida seniajani pole olnud võimalik ehitada.

Narvas on 5 haiglat 294 voodiga, 1 riigi haigla 75 voodiga ja 3 eraisikute ja -asutiste haiglat 122 voodiga ja 1 linna haigla 97 voodiga. Üldine voodite arv on viimaseil aastail vähenenud peamiselt riigi ja linna haiglas, kuna see on tõusnud erahaiglais.

Pärnus oli 1930. a. 1 linna haigla 166 voodiga; viimaste aastate jooksul on voodite arv vähe tõusnud.

Rakveres oli seniajani 1 linna haigla 30 voodiga, kuid 15. juunil 1932 avati uus haigla moodsa seadistu, keskkütte ja oma veevärgiga; haiglal on kõik osakonnad.

Viljandis on 1 linna haigla — 1920. a. 64, 1930. a. — 82 voodiga.

Valgas on 1 linna haigla 25 voodiga.

Haapsalus on samuti 1 haigla 47 voodiga.

Kuressaares on maakonna haigla 50 voodiga.

Paides on 1 linna haigla 50 voodiga. Voodite arv on viimase 10 aasta jooksul tõusnud 100,0%.

Petseris on 2 haiglat — linna ja maakonna — kokku 80 voodiga.

Põltsamaal on 1 haigla 20 voodiga. Viimaseil aastail on voodite arv suurenenud.

Võrus on 1 linna haigla 42 voodiga.

Türil, Tõrval, Tapal ja Paldiskis puuduvad haiglad, samuti puudub oma haigla ka Nõmmel; viimases on ehitatud tiisikuse vastu võitlemise seltsi poolt sanatoorium 70 voodiga.

Mis puutub alevisse, siis on andmete järgi, mis kasustada, haiglaid Jõgeval, Jõhvis, Kundas ja Sindis, viimases 2 erahaiglat 30 voodiga; samuti on erahaiglaid Kundas ja Jõgeval — esimeses 9, teises — 6 voodiga. Jõhvis on alevi haigla 10 voodiga.

Üldiselt peab tähendama, et viimase 10 aasta jooksul on tõusnud nii omavalitsuste kui ka riigi ja erasutiste ja -isikute poolt asutatud haiglate kui ka voodite arv; kui võrrelda elanikkude ja voodite arvu, siis võiks pidada seda rahuldavaks, kuid haiglate jaotus pole küllalt rahuldav; üksikud omavalitsused on täiesti haiglata ja üksikuis haiglais puuduvad täiesti väga tähtsad osakonnad, või erihaiglad, näiteks lastehaiglad, mis sagedasti osutub suureks paheks. Loodetavasti suudab järgmine 10 aasta tuua parandusi ka sel alal. See on ala, kus linnadel ja alevitel on suurim kokkupuutumine maavalitsustega ja sõlmides nendega vastavaid kokkuleppeid — suudetaks ühisel jõul püstitada puuduvaid haiglaid.

Linnade ja alevite tulud ja kulud 1930/1931.

H. N.

1. Linnade ja alevite büdžetid.

Linnade ja alevite üldbüdžet 1930./31. a. väljendus järgmiste summadena: linnadel — tulud 12 160 tuh. kr., kulud 12 062 tuh. kr. ja alevitel — tulud 481 tuh. kr., kulud 464 tuh. kr. Seega lõppes tegevusaasta linnadel kui ka alevitel üldise jäägiga, kuid võttes üksikult Narva, Pärnu, Paide, Petseri, Põltsamaa ja Nõmme linnadel ja Kunda, Elva, Jõgeva ja Võõp-

su alevitel ei õnnestunud katta kulusid tegelikkude tuludega.

Puudujäägid tekkisid korralisel büdžetil kas kulude suurenemisest, võrreldes eelmise aastaga, nagu Narvas, Petseris, Paldiskis, Nõmmel, Jõgeval, või tulude langusest — Pärnus ja Elvas, ehk tulude vähenemisest ühel ajal kulude suurenemisega — Võõpsus. Paides ja Kundas põhjustasid puudujäägi erakorralised kulud,

mille katteks ei leitud küllaldaselt tuluallikaid. Üldbudžet suurenes, võrreldes eelmise aastaga, tulude osas linnadel 0,3%, aleveil 6,4% võrra, kulude osas langes linnadel 0,9%, tõusis aleveil 6,1%. Niisiis linnade budžetid, mis seni kasvasid jõudsasti, on oma arengus peaaegu soigus, kuna aleveil see kasv jätkub, kuigi mitte endisel määral (1929./30. a. tulud suurenesid 28,0% ja kulud 26,3% võrra).

Budžetite jääkide suhtes seisab esimesel kohal Tallinn (73,7 tuh. kr.), teisel kohal Tartu (25 tuh. kr.); siis Rakvere (10 tuh. kr.), Kuressaare (47 tuh. kr.), Haapsalu (4,5 tuh. kr.), Türi (4 tuh. kr.) ja Põltsamaa (1,4 tuh. kr.); jäägid ulatusid kuni 4 tuh. kr. järgmisil aleveil: Mustvee, Mõisaküla, Kärdla, Jõhvi, Antsla, Kilingi-Nõmme, Suure-Jaani ja Keila. Peab tähendama, et tulude-kulude kokkuvõteta tabelis on Tallinna tulemused, mis aruandes olid näidatud 27 446 kr. puudujäägiga, parandatud järgmiselt: eelmise aasta pikendatud krediitidest on tulule ja kulule võetud 386 335,59 kr. ning kulult kustutatud 101 171,86 kr., mis pikendatud krediididena kulutatakse alles järgmisel aastal ja mille tõttu budžetiline jääk oli 73 726 kr.

Korralised kulud ühe elaniku kohta kroones olid järgmised:

Linnadel.		1930/31.	1929/30	1930/31.	1929/30
Tallinn	42,1	41,4	Kuressaare	20,8	21,8
Tartu	22,2	23,6	Paide	23,3	22,6
Narva	21,0	19,6	Petseri	17,9	18,2
Pärnu	29,7	30,9	Paldiski	18,8	16,8
Valga	17,4	14,8	Nõmme	22,8	11,5
Viljandi	29,8	30,1	Tapa	10,6	10,8
Rakvere	21,2	16,9	Põltsamaa	12,8	13,8
Võru	27,9	31,1	Türi	17,2	14,6
Haapsalu	19,1	17,7	Tõrva	20,4	21,3
Keskmiselt	30,0	29,3			

Aleveil.		1930/31.	1929/30	1930/31.	1929/30
Mustvee	10,5	7,7	Elva	14,7	16,7
Narva-Jõesuu	17,1	15,0	Antsla	15,5	16,9
Kunda	9,6	11,2	Kilingi-		
Otepää	11,1	7,2	Nõmme	7,1	9,1
Mõisaküla	8,6	8,4	Suure-Jaani	10,7	10,1
Sindi	5,1	5,8	Jõgeva	17,1	15,5
Kallaste	13,4	4,5	Võõpsu	11,1	11,7
Jõhvi	11,2	11,4	Keila	36,1	16,4
Kärdla	8,0	6,1	Mustla	9,5	12,1
Keskmiselt	11,9	10,5			

Nagu näha neist andmeist, on elanikukude koormatus korraliste kuludega muutunud üksikuil linnadel ja aleveil erinevalt, vastavalt kohalikule majanduslikule olukorrale, kuna keskmine suhtarv tõusis, võr-

reldes eelmise aastaga, linnadel 2,4% ja aleveil 13,3% võrra.

Erakorralised kulud ulatusid linnadel keskmiselt 20,7% ja aleveil — 36,6% korralisist kuludest.

Erakorralisist summadest kulutati %:

	Linnadel	Aleveil
Ettevõtete laiendamiseks	67,8	—
Uute hoonete ehitamiseks	18,5	4,9
Koolimajade ehitamiseks	0,6	90,5
Kinnisvarade omandamiseks	1,2	3,9
Mitmesuguseiks kuludeks ja põhjalikeks töiks	11,9	0,7
	100,0	100,0

Ettevõtete laiendamiseks kulutati linnades 1 407 170 kr., millest Tallinnale üksi kuulub 1 013 967 kr., peamiselt elektrijaama juurdeehitusiks ja selle seadistu täiendamiseks.

Koolimajade ehitamine nõudis aleveilt 112.735 kr., sellest Jõhvis 75,5 tuh. kr., Kärdlas 18,5 tuh. kr. ja Otepääl 17,8 tuh. kr., kuna linnadel kogukulu ulatus 11 875 kr., sellest Tallinna arvel 9,8 tuh. kr. ja Rakvere — 1,7 tuh. kr.

Kinnisvarade omandamiseks üldisest 24 720 kr. kulutas Tallinn 22 345 kr.

Mitmesuguste põhjalikkude tööde kogusummast kuulub 143 424 kr. teede ehitamise kuludeks Haapsalus 34,5 tuh. kr., Paides 25 tuh. kr., Põltsamaal 17,8 tuh. kr., Rakveres 13,6 tuh. kr. ja Tõrvas 12 tuh. kr.

Erakorralisiks kuludeks said linnad tuludena 2 109 269 kr. (eelmisel aastal 2 547 376 kr.), neist: 36,5% laenudena rahaasutisilt, 11,6% riiklikest summadest ja fondest 35,7% oma kapitalest ja 16,2% eelmise aasta pikendatud krediidist.

Alevite erakorraliste tulude kogusumma — 113 832 kr. koostub peamiselt riiklikest summadest ja fondest (80,2%), kuna laenuna saadud 18,9% ja muist tuluallikaist ainult 0,9%.

2. Korralised kulud.

Absoluutseid kulusid (kroones) oli järgmisil aladel:

Linnadel.		Heakord	Haridus	Hoolekanne	Tervishoid
Tallinn	1046679	791939	968780	799212	
Tartu	284570	407402	317593	157086	
Narva	74725	119079	126961	91098	
Pärnu	116341	110547	128847	84692	
Valga	27462	83307	46791	11502	
Viljandi	40633	45947	65793	109598	
Rakvere	36039	55711	50053	23690	
Võru	18436	25802	31343	37747	

	Heakord	Haridus	Hoolekanne	Tervishoid
Haapsalu	20646	10348	15198	4024
Kuressaare	21115	11470	25274	1524
Paide	8627	17936	14332	15992
Petseri	25057	14062	5151	1881
Faldiski	2122	8274	1897	352
Nõmme	48483	53437	52203	8787
Tapa	2806	16967	6606	1425
Põltsamaa	13644	6957	6922	550
Türi	14005	19481	7673	2411
Tõrva	3594	19275	5730	1132
Kokku	1804984	1817941	1877147	1352703

A l e v e i l .

	Heakord	Haridus	Hoolekanne	Tervishoid
Mustvee	1526	9727	5533	1120
Narva-Jõesuu	6933	8217	2901	—
Kunda	5356	5167	5490	—
Otepää	384	4379	8154	438
Mõisaküla	3294	5442	3003	530
Sindi	—	1641	2382	160
Kallaste	67	2915	342	445
Jõhvi	1766	8994	2393	860
Kärdla	476	3824	2276	—
Elva	9031	4616	2498	1182
Antsla	1562	6937	5993	785
Kilingi-Nõmme	326	2311	2095	240
Suure-Jaani	2426	2306	2037	99
Jõgeva	7565	1428	728	229
Võõpsu	10	1831	535	300
Keila	800	4125	938	—
Mustla	650	1440	1386	314
Kokku	42172	75300	48684	6702

Korralised kulud jagusid järgmisel aladele:

	Linnad (1000 kr.)			Alevid (1000 kr.)		
	1930/31	1929/30	Rohkem (+) ehk vähem (-)	1930/31	1929/30	Rohkem (+) ehk vähem (-)
Valitsemine, sotsiaalsed ja muud ülesanded	1187	1181	+ 6	99	101	- 2
Heakord	1805	1836	- 31	42	46	- 4
Haridus	1818	1849	- 31	75	71	+ 4
Hoolekanne	1876	1912	- 35	48	36	+ 12
Tervishoid	1353	1444	- 91	7	4	+ 3
Rahandusoperatsioonid, kapitalid ja muud	1947	1424	+ 523	68	38	+ 30
Kokku	9987	9646	+ 341	339	296	+ 43

Neist andmeist selgub, et kulude suurenemine linnades ja aleveis, võrreldes eelmise aastaga, on seotud peamiselt rahandusoperatsioonidega, milliseist osutusid tähtsamaks võlgade tasumine ja nende protsentide maksimine kogusummas 972 tuh. kr., eelmisest aastast 268 tuh. kr. ehk 37,9% võrra rohkem, siis kapitalide asutamine ja täiendamine — kokku 785 tuh. kr., eelmisest aastast 210 tuh. kr. ehk 36,6% võrra rohkem. Tähtsaim osa tõusust langeb Tallinnale, kus kapitalide arvele oli kantud 164 tuh. kr. rohkem kui

eelmisel aastal. Pälvidavad mainimist eriti Tallinna operatsioonid kapitalide alal, milleks määrati 431 tuh. kr. mitmesuguste kustutuskapitalide asutamiseks ja täiendamiseks, neist langeb 293 tuh. kr. elektri- jaama, 31 tuh. kr. trammi ja 28 tuh. kr. tapamaja arvele. Peale selle kanti pandimaja ja linna panga põhikapitaliks 27 tuh. kr. ja ettevõtete tegevuskapitaliks 103 tuh. kr., neist elektri- jaama 17 tuh. kr., veevärgile 55 tuh. kr. ja linna pangale 17 tuh. kr.

Arvatud välja Nõmme linn, kus ehitusfondiks määrati 19 tuh. kr., sündis teistel linnadel kapitalide asutamine ja täiendamine peaaegu eelmise aasta ulatuses.

Aleveil suurenesid rahandusoperatsioonid, võrreldes eelmise aastaga, 30 tuh. kr. võrra, peamiselt koolimajade ehitamise laenu kustutamiseks, kuna kulutused kapitalide asutamiseks ja täiendamiseks isegi vähenesid.

Üldiselt on kulud hoolekande ja tervishoiu alal linnades vähenenud, mis seletatav tuluallikate puudumisega kui ka riigivalitsuse toetuste vähenemisega neil aladel.

Mis puutub heakorraldusesse, siis üldsumma vähenemine kannab juhuslikku iseloomu.

Nii anti Vabariigi Valitsuse poolt toetusi linnadele 102 tuh. kr. rohkem eelmisest aastast, kuid kulude tõus ei vastanud siiski antud toetusile. Näiteks, Tallinnale antud toetus teede ehitamiseks ületas eelmise aasta summa 137 tuh. kr. võrra, kuid kulud suurenesid ainult 11 tuh. kr. võrra; vastupidiselt, Narva sai toetust 5 tuh. kr. rohkem, kulud aga kasvasid tal 11 tuh. kr. võrra. Teiselt poolt, Pärnule määratud toetussumma vähenes 16 tuh. kr. võrra, kuna tegelikud kulud langesid 29 tuh. kr. võrra; Nõmmel aga, kes jäi toetuseta, kulutati heakorra alal 32 tuh. kr. rohkem eelmisest aastast, samuti suurenesid kulud sel alal Põltsamaal 4 tuh. kr., Tüiril 11 tuh. kr., Haapsalul 2 tuh. kr., Kuressaarel 2 tuh. kr. ja Petseril 5 tuh. kr. võrra.

Üldkulu langus hariduse alal on seotud klasside arvu kui ka kulude koondamisega keskkoolis, nimelt Tallinnas 31 tuh. kr., Tartus 13 tuh. kr. Pärnus 5 tuh. kr., Viljandis 6 tuh. kr. ja Rakveres 4 tuh. kr. Seevastu suurenes kulu Valgas 5 tuh. kr., Võrus 3 tuh. kr., Kuressaares 2 tuh. kr., Petseris ja Tõrvas kumbagil 1 tuh. kr., Nõmmel aga isegi 15 tuh. kr. võrra uue keskkooli avamise tõttu.

Alevite kulude langus heakorral alal osutub nende muutuste tulemuseks, mis leidsid aset Mustvee, Mõisaküla, Sindi, Jõhvi, Elva ja Suure-Jaani büdžeteis, kusjuures kulud tõusid Mõisakülas ja Suure-Jaanis 1/2—2 1/2 tuh. kr., kuna teistel need vähenesid 1—3 tuh. kr. võrra.

Hariduskulud suurenesid Mustveel 1 1/2 tuh. kr., Jõhvil 1 tuh. kr., Kärdlal 1 tuh. kr. ja vähenesid Kundal 1 tuh. kr. ja Antslal 1 tuh. kr. võrra, kuna teisel alevil kulud jäid peaaegu muutusetu.

Hoolekandekulud suurenesid Mustveel 3 tuh. kr., Otepääl 5 tuh. kr., Sindil 1 tuh. kr., Elval 1 1/2 tuh. kr., Antslal umbes 3 tuh. kr. ja kahanesid Kundal 1 1/2 tuh. kr. ja Kilingi-Nõmmel 1 tuh. kr. võrra, kuna teisel alevil jäid need kulud eelmise aasta tasemele.

Tervishoiukulud alevil on niivõrt väikesed, et nende kõikuvuse arutus ei paku huvi.

Keskmine kulu ühe elaniku peale kujunes järgmiseks, kroones:

Linnad.

	Heakord	Haridus	Hoolek.	Tervishoid
Tallinn	8,0	6,0	7,4	6,1
Tartu	4,1	5,8	4,5	2,2
Narva	3,0	4,7	5,0	3,6
Pärnu	5,6	5,5	6,2	4,0
Valga	2,2	6,6	3,7	0,9
Viljandi	3,2	3,6	5,2	8,6
Rakvere	2,9	4,4	4,0	1,9
Võru	3,2	4,5	5,4	6,5
Haapsalu	4,8	1,2	3,6	0,9
Kuressaare	4,9	2,7	5,9	0,4
Paide	2,5	5,3	4,2	4,7
Petseri	5,7	3,2	1,2	0,4
Paldiski	1,9	7,4	1,7	0,3
Nõmme	3,6	4,0	3,9	0,6
Tapa	0,7	4,1	1,6	0,3
Põltsamaa	4,2	2,1	2,1	0,2
Türi	4,3	6,0	2,3	0,7
Tõrva	1,5	8,1	2,4	0,5
Keskmiselt	5,4	5,4	5,6	4,0

Alevid.

Mustvee	0,5	3,1	1,8	0,4
Narva-Jõesuu	4,3	5,1	1,8	—
Kunda	2,0	1,9	2,0	—
Otepää	0,2	2,2	4,1	0,2
Mõisaküla	1,6	2,6	1,5	0,3
Sindi	—	0,9	1,3	0,1
Kallaste	—	1,9	0,2	0,3
Jõhvi	0,9	4,7	1,3	0,4
Kärdla	0,3	2,7	2,3	—
Elva	4,3	2,2	1,2	0,6
Antsla	1,0	4,5	3,9	0,5
Kilingi-Nõmme	0,2	1,5	1,4	0,2
Suure-Jaani	2,1	2,0	1,7	0,1

	Heakord	Haridus	Hoolek.	Tervishoid
Jõgeva	6,2	1,2	0,6	0,2
Võõpsu	—	4,2	1,2	0,7
Keila	0,9	4,6	1,0	—
Mustla	0,7	1,5	1,5	0,3
Keskmiselt	1,5	2,7	1,5	0,3

Neist andmeist selgub, et Tallinna elanikul on suurim koorem kanda heakorral ja hoolekande alal, kuna teistel aladel kulutus osutub võrdseks ja on veidi väiksem eelmisest koormatusest. Kuid Tallinna arvud pole kaugeltki rekordsed, sest Viljandis tõuseb elanikule langev osa tervishoiu alal 8,6 kr., Paldiskis hariduse alal 7,4 kr. ja Valgas samaks otstarbeks 6,6 kr.; ka Võrus tervishoiu suhtarv ületab Tallinna oma. Järeldub, et mida suurem linn rahvastikult, seda tundavam on ka tema elaniku keskmine kulu heakorral alal; seevastu hariduse alal — mida väiksem linn, seda suuremaks osutub tema elaniku koormatus, näiteks Tõrval 8,1 kr., Türil 6,0 kr., Valgas 6,6 kr. Koormatus tervishoiu alal on sõltuvuses haiglate olemasolust ja seetõttu on Paidel, Võrul, Viljandil ja Tallinnal kõrgemad suhtarvud kui teistel linnadel, kus haiglad täiesti puuduvad ehk nende ülalpidamiseks linnad ei kannakulusid.

Aleveist erinevad heakorralikulude suhtes Narva-Jõesuu, Elva ja Jõgeva; esimesed kaks suvituskoha korrashoiu huves, Jõgeva kui maantee de sõlmpunktil. Hariduse alal suurimad suhtarvud omavad Narva-Jõesuu — 5,1 kr., Jõhvi — 4,7 kr., Keila — 4,6 kr., Antsla — 4,5 kr., Võõpsu — 4,2 kr., kuna hoolekande alal — Antsla ja Otepää, kus vanadekodude kulud on suuremad teiste alevite omast. Tervishoiu alal on alevielaniku koormatus tähtsusetu.

3. Korralised tulud.

Absoluutsed tulud osutusid järgmisi:

Linnadel.

	Maksudest	Puhaskasu varanduste kasutamise	Puhaskasu ettevõtteist	Mitmesugused
Tallinn	2539805	262001	455183	1133260
Tartu	865526	127244	142087	395221
Narva	286984	15036	71126	140105
Pärnu	259130	185482	4784	122857
Valga	117050	26940	14767	49841
Viljandi	179545	26297	3886	140441
Rakvere	119108	17480	36706	43213
Võru	82440	5317	5900	38697
Haapsalu	60802	7322	4285	7608
Kuressaare	50467	10230	16395	11573
Paide	41214	9504	4653	21326
Petseri	54345	13874	—1585	1218

	(Maksudest	Puhaskasu- varanduste kasustamisest	Puhaskasu- ettevõtteist	Mitme- sugused
Paldiski	11032	5974	1158	3160
Nõmme	112097	60400	22702	25765
Tapa	29640	1550	6585	6826
Põltsamaa	31587	10123	2489	1153
Türi	44207	6189	2634	9603
Tõrva	19800	7778	1063	12372
Kokku	4904774	798741	792502	2161539

A l e v e i l .

Mustvee	30935	1471	892	1132
Narva-Jõesuu	26215	466	-738	1548
Kunda	24847	1061	-940	1623
Otepää	14050	698	539	5673
Mõisaküla	17033	169	2286	617
Sindi	7056	225	-157	1989
Kallaste	10609	60	860	9357
Jõhvi	21045	2283	1072	3601
Kärdla	8877	3256	771	2158
Elva	20878	660	750	5603
Antsla	19946	2971	—	5413
Kilingi- Nõmme	12940	241	1739	1518
Suure-Jaani	11384	-92	1200	3514
Jõgeva	12639	2614	-4290	9305
Võõpsu	2715	809	—	1362
Keila	19214	—	4323	16296
Mustla	8535	496	180	1984
Kokku	268918	17388	8487	72693

Korralised tulud (tuhandis kr.) kõr-
vutatatakse järgnevas tabelis:

	Linnad			Alevid		
	1930/31	1929/30	Rohkem(+) ehk vähem (-)	1930/31	1929/30	Rohkem(+) ehk vähem (-)
Maksud:						
Varanduslikust seisukorrast olenevad	8 038	2 999	+ 30	116	95	+ 21
Tööstus-kaubanduslikud	1 298	1 260	+ 33	107	105	+ 2
Tarvitusõigusilt	1 7	334	- 147	8	14	+ 6
Mitmesugused	387	240	+ 47	38	35	+ 3
Maksud kokku	4 905	4 933	- 28	269	249	+ 20
Sissetulekud:						
Varanduste kasustamisest (netto)	799	748	+ 51	17	25	- 8
Ettevõtete puhaskasu	793	803	- 10	8	- 1	+ 9
Mitmesugused erisissetule- kud ja kulude tagasimaksud	2 207	2 140	+ 67	28	23	+ 5
Rahandusoperatsioonid	1 319	953	+ 366	45	28	+ 17
Juhuslikud	28	30	- 2	—	—	—
Kokku	10051	9 607	+ 444	367	323	+ 46

Linnade ja alevite tulude kogusummad, võrreldes eelmise aastaga, on tunduvalt tõusnud, sealjuures on märgata linnadel ainult maksude langust 0,6%, alevitel aga nende tõusu 8,0% võrra. Maksude vähenemist linnadel tuleb kanda eranditult tarvitusõiguse maksude arvele, mis langesid 44,0% võrra peamiselt sel puhul, et linna-

delt on võetud ära autode ja mootorrataste maksustamise õigus, kuna sellised kannangud arvatakse nüüd jõuvankrite- ja bensiinimaksuna teedekapitaliks. Samal põhjusel vähenesid ka alevitel tarvitusõiguse maksud 42,9% võrra.

Muud maksude liigid muutusid positiivselt linnadel kui ka alevitel, kuigi üksikuil omavalitsusil leiab aset ka nende maksude langus. Näiteks, Pärnus vähenesid kõik varanduslikust seisukorrast olenevad maksud, sealjuures tulumaks 7 tuh. kr. võrra, siis tööstus-kaubanduslike maksude hulgast langesid trahteri-, turu- ja laadamaksud. Tähtsuseta kõikumusi on märgata mõnel teisel linnal ja alevil. Enamasti sündis maksude tõus suuremail linnadel, eestkätt muidugi Tallinna ning jõudsasti areneva Nõmme arvel. Mainimisväärne on Haapsalu maksude suurenemine, kusjuures eriti paisusid kinnisvara-, äritunnististe- ja turu- ja laadamaksud.

Maksude tõusu alevitel põhjustavad peamiselt isikumaks, mõnel alevil (Mõisakülal, Elval ja Antslal) kinnisvara- ja suvitusmaks (Narva-Jõesuul), mitmel alevil aga turu- ja laadamaksu juurdekasv.

Puhaskasu üldsumma varanduste kasustamisest linnadel on suurenenud 68,0%, alevitel aga vähenenud 32,0% võrra. Üksikuil linnadel ja alevitel on märgata mitte ainult puhaskasu tõusu, vaid ka selle langust, mis tekkis kas teatud majapidamiskorra muutmisest olenevate kulude kõikumise tõttu või varanduste kasutamise viisi ümberkorraldamisest. Näiteks, Tallinnas saadi eelmisel aastal majust tulu 265 tuh. kr., kulutati aga 100 tuh. kr., kuna aruandeaastal tulud langesid 240 tuh. kr., kulud aga tõusid 103 tuh. kr., mille tagajärjel langes ka puhaskasu majade kasustamisest. Täitsa vastupidiseid tulemusi saavutati kruntide ja maade kasustamisest: 1929./30. a. oli tulused 101 tuh. kr. ja kulused 20 tuh. kr., 1930./31. a. tulud langesid 97 tuh. kr., kulud aga 12 tuh. kr., ning selle tõttu suurennes nettokasu 5 tuh. kr. võrra.

Rahandusoperatsioonide käivete suurenemist on märgata laenu arvel (riigi ja erapankadelt), ning oma ettevõttele võetud summade arvel kapitalide asutamiseks, teadagi suuremate linnade büdžeteis. Rahandusoperatsioonide juurdekasvu üldsummast 336 tuh. kr. langeb 294 tuh. kr., s. o. 87,5% Tallinnale, kus laenatud summade sissetulek ulatub 481 tuh. kr. ja ettevõttele ülekantud 572 tuh. kr. Teistest linnadest rahandus-

operatsioonide suurenemist võib mainida Rakveres 34 tuh. kr., Tartus 18 tuh. kr., Viljandis 12 tuh. kr., Võrus 8 tuh. kr. ja Nõmmel 7 tuh. kr. võrra; operatsioonide käibed Rakveres on tingitud rahaasutisilt saadud lühiajalisist laenest (31 tuh. kr.), millised on tasutud juba aruandeaastal.

4. Ettevõtted.

Ettevõtteid on linnadel tulnud juurde kaks: lihakauplus Türi ja telliskivitehas Rakveres; need ettevõtted andsid juba esimesel aastal puhaskasu, nimelt telliskivitehas 900 kr. ja lihakauplus 132 kr. Oma tegevuse lõpetas Tartus rõugekaitse-limajaam.

Ettevõtete hulgast teotsesid kahjuga elektriijaam Petseris, tapamajad Võrus, Haapsalu ja Põltsamaal, turbatööstus Viljandis ja Paides, veovoor Tartus ja Paides, supelmaja Pärnus, pudretitehas Pärnus ja pesukoda Tallinnas. Petseri uue elektriijaama puudujääki põhjustab esialgne abonentide arvu vähesus, mis on loomulik ettevõtte tegevuse algaastail; veovoori puudujäägid Tartus ja Paides on arusaadavad, sest et need oma iseloomult ei kuulu puhtkaubanduslike ettevõtete hulka, kuna nende olemasolu sõltub linna heakorra tegevusest, kusjuures võivad vahest tekkida isegi puudujäägid. Pärnu laiaulatusliku ja Eesti parima supelasutise tulutoovus pole veel suutnud katta asutise eksploateerimiskulusid, millest ehituslaenu protsendid 12 573 kr. üksi juba ületavad puudujäägi summa (11 986 kr.). Linnade teised ettevõtted teotsesid, võrreldes eelmise aastaga, kas hoogsamalt ja suurema puhaskasuga või ümberpöörduvalt, kuid puhaskasu kõikumus on võrdlemisi väike ja selle põhjuste arutamiseks puuduvad alused.

Puhaskasu ettevõtteist osutub kaalu-

vaks büdžetiosaks. Järgmine võrdlusandmestik koostub kahe aasta puhaskasu protsendilisist suhtarvudest korralises büdžetis:

	1930./31. a.	1929./30. a.
Tallinn	6,4	8,9
Tartu	8,9	8,2
Narva	13,7	14,6
Pärnu	0,8	1,1
Valga	6,9	8,7
Viljandi	1,0	1,1
Rakvere	13,4	14,8
Võru	3,9	5,6
Haapsalu	4,8	4,4
Kuressaare	17,0	20,1
Paide	5,8	5,9
Petseri	—2,3	6,2
Paldiski	—5,9	—2,4
Nõmme	9,6	15,2
Tapa	14,5	12,6
Põltsamaa	5,4	—6,9
Türi	4,3	4,9
Tõrva	2,2	2,5
Keskmiselt	7,9	8,4

Aruandeaastal ettevõtteist põlnud kasu linnakassadele Petseris ja Paldiskis, kus ettevõtete puudujääke tuli katta muist tulullikaist.

Mõnel linnal puhaskasu ettevõtteilt ületas keskmise protsendi (7,9), Kuressaares isegi rohkem kui kahekordselt, kuid võrreldes eelmise aastaga, on ettevõtete osavõtt büdžetist nõrgem, arvatud välja Tartu ja Tapa, kus tulemused veidi paranesid.

Ettevõtete tähtsus alevelil on tähelepanuväärt Mõisakülas (11,0%), Kilingi-Nõmmel (10,5%) ja Keilas (10,9%), kus ettevõtete osavõtt büdžetist ületab keskmise 7,0%. Ettevõtteist saadi kahju Narva-Jõe-suus, Kundas, Sindis ja Jõgeval; puudujääk viimases on tingitud elektriijaama abonentide vähesusest.

Linna ja alevi revisjon meil maksva seaduse järgi.

M. Speek.

Narva linna abisekretär.

Omavalitsuse revisjon on tarvilik seks, et vältida kahjusid, mis võiksid tekkida kogukonnale omavalitsustegelaste ehk ametnikkude kuritahtliku või mõnel muul viisil ebaseadusliku tegevuse ehk tegevusetuse läbi. Mis asi on revisjon — sellele meie Linna- resp. Aleviseadus vastust ei anna. Linnaseaduse (lühendatult LS) § 68 ütleb lühidalt, et linna eelarve

täitmisel puutuva aruande läbivaatamiseks peab volikogu tingimata valida revisjonikomisjoni, ja Aleviseaduse (lühendatult AS) § 73 on öeldud, et alevivolikogu võib alevivalitsuse tegevuse ja aruande läbivaatamiseks valida enese seast kolmeks aastaks revisjonikomisjoni. Nähtavasti pidas seaduseandja revisjoni mõistet niivõrt üldtuntuks, et ei pidanud tar-

vilikuks tema lähemat piiritelu. Nähtavasti peame meiegi, käsitledes Linna- resp. Aleviseadust, andma revisjoni mõistele sama sisu, milline talle tavaliselt antakse, s. t. meie peame defineerima revisjoni mõne üksikisikliku ehk kollektiivse organi tegevusena, mille sihiks on valvamine revideeritava asutise või isiku tegevuse seadusepärasuse järgi.

Maksva LS põhjal on revideeritava isiku järele kahte liiki revisjone: revisjon, mida teostab linnaomavalitsus ise, linnavolikogu näol, revisjonikomisjoni kaudu, või mõnel muul viisil, ja revisjon, mida teostab riigivõim siseministri näol isikliku kaudu (LS § 63, p. 18, § 101 jt.; Omavalitsusteajutise järelevalve seaduse [lühendatult OAJJS] RT 78 — 1919, art. 149). Samuti teostatakse ka alevite revisjone, ainult selle vahega, et aleviomavalitsuse kõrgeimaks järelevalveorganiks on küll vormiliselt siseminister, tegelikult aga maavalitsus, kel revideerimisel on samad õigused ja kohused, mis siseministrilgi linnaomavalitsuse revideerimisel (RT 78 — 1919, art. 149, C).

Asja hõlpsama käsituse pärast asugem esialgselt vaatlema linnaomavalitsuse revisjoni.

Siin võime jaotada revisjoni selle järgi, kunas ta sünnib — kas enne teatavat omavalitsusorgani toimingut või pärast — eelrevisjoniks ja järelrevisjoniks. Eelrevisjoni põhjustajaks on tahe kõrvaldada omavalitsuse aktide kahjulikke tagajärgi, kui need aktid pole kooskõlas seadusega, või on koguni seadusevastased; järelrevisjon võib ainult konstateerida, et selliste seadusevastaste aktide tagajärjed on olemas, et nõuda nende kõrvaldamist niivõrt, kui võrt see veel võimalik.

LS ja OAJJS (RT 78 — 1919) järgi on eelrevisjoni teostajaks siseminister, või nagu teda nüüd kutsutakse kohtu- ja siseminister, järelrevisjoni teostajaks aga volikogu poolt valitud revisjonikomisjon või mõni muu organ ja siseminister.

Seadus keelab revisjonikomisjonil teostada eelrevisjoni. Eelrevisjoni keeld revisjonikomisjoni suhtes on absoluutne ja kategooriline, mis väljendatud Vene Senati otsuses 29. märtsist 1914, nr. 4666, kus on seletatud, et linnavolikogudel on õigus valida alalisi revisjonikomisjone või muuta aruannet läbivaatamiseks moodustatud komisjone alalistiks, andes neile õiguse revideerida linnavalitsuse tegevust tingimusel, et sellised komisjonid oleks puhtrevisjonilise iseloomuga, õiguseta end

segada linnavalitsuse korraldavas tegevusse.

Eelrevisjoni aineks on linnavolikogu tegevus, järelrevisjoni aineks — linnavolikogule alluvate organite tegevus, eesotsas linnavalitsusega.

Eelrevisjon jagub formaalseks ja materiaalseks.

Formaalse eelrevisjoni teostamiseks saadetakse seitsme päeva jooksul peale koosoleku lõppu linnavolikogude protokollist ärakirjad kohtu- ja siseministrile, kes, kui ta leiab seadusevastase otsuse, ei saa küll otsekohe oma võimuga seda tühistada, vaid peab esinema protestiga administratiivkohtu korras, kuid võib siiski keelata otsuse täitmist kuni kohtuotsuseni. Protestimise tähtaeg on piiratud kahe nädalaga, arvatud välja protestid linna eelarvete kohta, milliste protestimiseks on antud ühekuine tähtaeg (RT 78 — 1919, art. 149, B. 4).

Nagu siit selgub, tuleb formaalse eelrevisjonina mõista kohtu- ja siseministri järelevalvet linnavolikogu otsuste seadusepärasuse üle. Samast on näha ka kuidas teostatakse seda järelevalvet.

Defineerides materiaalselt eelrevisjoni sellisena, mille sihiks on teatavate seaduses määratud toimingute või tehingute revideeriva isiku tahtest absoluutselt olenevaks tegemine, leiame, et siseministri materiaalse eelrevisjoni õigus on väljendatud LS §§ 77 ja 79, mille järgi: 1) linna päralt olevate kinnisvarade võõrandamine, arvatud välja väikemõõdulised krundid, mille all mõistetakse õuealuseid maatükke (dvorovõje utšastki), mis määratud erahitiste alla ja müüdüd siseministri poolt kinnitatud hinnaga eraisikuile, igaüks eraldi, mitte aga tervete kvartaalidena (Vene Senati seletus 13. oktoobrist 1910, nr. 12181), ja linna korraldamiseks; 2) linna nimel laenude tegemine ning vastutuse ja tagatise linna peale võtmine, kui need ühes endiste laenudega ja kohustustega kokku tõusevad üle eelmise aasta linna tulude eelarve summa; 3) lepingute sõlmimine eraettevõtjatega üldiseks tarvitamiseks määratud linna ehitiste ja ettevõtete asutamise ja kasustamise kohta, kui lepingu kestvus ulatub üle 12 aasta või ehitise hind tõuseb üle eelmise aasta linna tulude eelarve summa, või sünnitab suurema summa kui 500.000 rubla; 4) § 63, p. 7, märkus 2 tähendatud majajamandikude kohustuste ümbermuutmine erilisiks rahamaksudeks samult majajama-

nikelt*); 5) linna kasuks võetava maksu suuruse määramine: a) kruntidelt, mis antud kasustada üksikuile isikuile või sellele sadamate ehitamiseks või lastimisele ning mahalaadimisele kuuluvate kaupade laopaigaks, b) laevade seisu eest linna maist viivail veeteil kauemat aega kui see on tarvilik lastimiseks, tühendamiseks ja muude laevasõidu tarviduste rahuldamiseks ja d) laevade talvekorteris viibimise eest linna kulul ehitatud laevade seiskohis ja sadamais, ja 6) linna plaani valmistamine või muutmine, — nõuavad kohtu- ja siseministri kinnitamist, ilma milleta neid otsuseid ei või täita. Neil juhtumel on kohtu- ja siseministrile antud õigus jätta otsus kinnitamata, mis on võrdne otsuse tühistamisele, ilma et seejuures oleks veel tarvilik pöörduda administratiivkohtu poole.

Sellise „absoluutse vetoga“ varustas seaduseandja siseministrit nähtavasti seepärast, et omalajal ei võidud usaldada Venemaa linnategelaste otsuseid, millest kardeti linnadele kahju; igatahes on LS § 79, p. 1—4 ja 6 kantud puhtal kujul linna huvide kaitsmise vaimust, kuna riigi huviline moment väljendub alles p. 5 ja 6.

Eeltooduga on linnavalitsus pandud teatavas mõttes riigi võimu hooldamise alla, mida meie oludes ei saa pidada õigeks ja mis meie linnade huvide seisukohalt võib mõnikord olla kahjulik.

Järelrevisjoni objektiks pole mitte enam volikogu tegevus, nagu eelrevisjoni puhul, vaid linnavalitsus ja teised linnaomavalitsuse organid, kuna volikogu on muutunud revisjoni subjektiks siseministri kõrval. Linnaseaduse § 62 põhjal on linnavolikogu omavalitsuse kõrgeimaks võimuorganiks, kelle käes ka järelevalve tema täidesaatvate organite üle. See õigus on piiratud ainult kontrollimisega (Vene Senati seletus 24. aprillist 1897, nr. 7832), mida volikogu algatab ise järelevalve korras või vastavate kaebuste põhjal.

Linnavolikogu teostab revisjoni revisjonikomisjoni kaudu.

Nagu nimetatud ülal, on linnavolikogu kohustatud moodustama revisjonikomis-

joni. Revisjonikomisjoni liikmeid valitakse volikogu poolt kindlaks määratud arvul salajase hääletusega (LS § 73). Revisjonikomisjoni ülesandeks on linnavalitsuse ja sellele alluvate ametnikkude ning teiste volikogu poolt moodustatud omavalitsusorganite tegevuse kontrollimine seadusele vastavuse mõttes, tema peaaülesandeks aga on linna eelarve täitmise puutuvat linnavalitsuse aruande läbivaatamine (LS § 68), muidugi ka muud revisjonilise iseloomuga ülesanded, mis volikogu tema peale paneb. Olenevalt volikogu tahtmiseest võib revisjonikomisjon olla ajutine, valitud ainult aruande läbivaatamiseks, ja alaline (Vene Senati otsus 29. märtsist 1914, nr. 4666).

Revisjonikomisjoni kaudu teostatav revisjon on peamiselt rahanduslik, kuid võttes arvesse, et linnavalitsuse peale rahalise aruande esitab ka aruandeid oma tegevuse kohta, peab järeldama, et revisjonikomisjonil on ka sel alal kontrollimisõigus, kuid ainult niivõrt, kuivõrt linnavalitsuse tegevus võib linnaomavalitsusele, kogukonnale tüua kahju ehk kasu. Kui aga linnavalitsuse tegevus kogukonnale kahju pole teinud, seevastu riivanud üksikute kogukonnaliikmete huve, siis ei saa ei revisjonikomisjon ega ka volikogu segada vahel, ja seadusliku korra jaluleseadmine oleneb siis ainult sest isikust, kellele omavalitsusorgan on teinud kahju.

Linnavalitsuse aruanne eelarvete täitmisest ja kõigi linnaomavalitsuse täidesaatvate organite tegevusaruanded esitatakse revisjonikomisjonile 1. septembriks aruandeaastale järgneval aastal. Oma seisukoha aruande kohta teatab revisjonikomisjon linnavalitsusele hiljemalt 1. novembriks samal aastal. Linnavalitsus esitab peale selle vaatama läbi hiljemalt 1. jaanuariks (Linnade eelarvete ja aruannete kokkuseadmise muutmise seadus, (lühendatult LMS) § 163, RT 99 — 1926, art. 108). Tähtaeg, mis revisjonikomisjonile antud aruande läbivaatamiseks, on määratud kategooriliselt. Tema mittepidamine annab linnavalitsusele õiguse esitada aruanne 1. detsembriks volikogule, möödudes revisjonikomisjonist (LMS).

Nagu LMS § 163 selgub, peab revisjonikomisjon oma aruande revideerimise kohta esitama volikogule, kes seab jalule vastavalt tarvidusele, õigusliku olukorra, määrates tagasimakse omavalitsuse ametnikele jne. (LMS § 165).

Järelrevisjoni teostab ka siseminister, kes juhtumil, kui ta leiab revideerimisel

*) § 63, p. 7, märkus 2.: „Käesolevas punktis tähendatud majaomanikel lasuvaid kohustusi: a) sõiduteede korrashoidmise, samuti ka jalgteede korrashoidmise ja ehitamise, b) korstnate puhkimise, d) tulikahjude hädaohu vältimiseks õvvahtide pidamise, e) mustuse ja jäätiste linnast välja veo ja f) kanalisatsiooni kaudu ärajuhtimise, — võib kogu linna piirkonnas või selle osas muuta ümber ka erimaksudeks, mis võetakse majaomanikelt siia juurde lisatud määruste põhjal.“

ehk muul teel saadud andmete põhjal linnavalitsuse tegevuses seaduse rikkumist, millel puuduvad kuriteo tunnused, annab sellest teada vastavale omavalitsusele ja määrab tähtaja seadusliku korra makspanemiseks. Siiski pole see võim absoluutne. Linnavalitsus võib oma otsuse jätta muutmata, vaatamata siseministri käsule, ja siseminister ei saa sel juhul teisiti, kui peab pöörduma protestiga administratiivkohtu poole, pannes tarbekorral ühtlasi seisma protestitud tegevuse täitmise. Protestimiseks on antud kaheksa päeva tähtaeg, arvates seadusliku olukorra jaluleseadmiseks antud tähtaja lõpust (RT 78 — 1919, art. 149, B. 5).

Kui siseminister leiab, teostades revisjoni, linnavalitsuse tegevuses kuriteo tunnuseid, astub ta samme süüdlaste vastutusele võtmiseks ja tagandab tarbekorral ametist ajutiselt kuni asja otsustamiseni kohtus. Seejuures on tal õigus määrata tagandatud ametnikele asetäitjad kuni asetäitja pole valitud ehk nimetatud vastava omavalitsuse poolt (RT 78 — 1919, art. 149, B. 6 ja 7, Linnaseaduse § 148).

Linnaseaduse § 148 põhjal on samasugune õigus ka linnavolikogul, kes võib algatada linnavolikogu esimehe, linnaeapea, ta abi, linnavalitsuse liikmete, linnasekretäri, linnavolikogu poolt linnavalitsuse üksikute valitsemis- ja majandamisalade lähemal juhtimisel abiks valitud isikute, täidesaatvate ja ettevalmistuskomisjonide liikmete, jaoskonna hooldajate ja teiste linnaomavalitsuse valitavate ametnikkude ja palgaliste teenijate vastutusele võtmist oma otsusega, peale selle kui süüdistatavalt on nõutud seletust (LS §§ 147 ja 148).

Kui eelrevisjoni aluseks on LS ja OAJ, siis järelrevisjoni aluseks on peale nende veel Linnade eelarvete ja aruannete kokkuseadmise seadus (VSKK 1917. a., nr. 274, art. 2010).

Revideerimist toimetab revisjonikomisjon sellekohaste juhtnööride järgi, kui neid volikogu poolt antud, ehk oma äranägemise järgi, kui pole juhtnööre.

Revideerimise juures — toimetatagu seda siis revisjonikomisjon või siseminister — tuleb kindlasti käia asja nimetatud seaduste järgi ja vaadelda revisjoni objekti ainult neile seadusile vastavuse küljest.

Aleviseaduse järgi on revisjoni teostajaks alevivolikogu (AS § 61, p. 11 — VSKK 1917. a., nr. 187, art. 1082), kes oma töö hõlbustuseks võib alevivalitsuse aruande ja tegevuse kontrollimiseks

valida enese keskest (AS § 73) salajasel hääletamisel (AS § 80) revisjonikomisjoni, mille ülesanded on analoogilised linna revisjonikomisjoni ülesandele. Eelöeldust nähtub, et alevi revisjonikomisjoni valimine pole sunduslik, kuna alevivolikogu võib ka ise vaadata läbi alevivalitsuse aruande ja otsekohe kinnitada. Üldise reegli järgi ei tohi alevivolikogu valida revisjonikomisjoni liikmeks alevi teenistuses olevaid isikuid, s. t. revideeritavaid endid. Alevivolikogu käes on alevivalitsuse järelrevisjon.

Eelrevisjon aga — formaalne ja materjaalne — on antud Omavalitsuste ajutise järelevalve seadusega vormiliselt ja kaudselt siseministrile, tegelikult ja otsekohe aga maavalitsusele, kellele nimetatud seaduse § 8 põhjal on antud samad õigused ja kohused, mis on siseministril linna ja maaomavalitsuse kohta selle seaduse §§ 4—7 ettenähtud korras, ja peale selle õigused, mis tähendatud Aleviseaduse § 155.

Siinkohal peame astuma sammu tagasi ja peatuma OAJ § 3 juures, mille järgi siseminister teostab järelevalvet alevi-omavalitsuse tegevuse üle maavalitsuse kaudu. See on fiktsioon. Selle paragrahvi grammatilise ja loogilise tõlgitsemise järgi võib siseminister revideerida aleviomavalitsust ainult maavalitsuse kaudu ja ei saa enne alevi asjust teada, kui alles aasta lõpul maavalitsuse poolt esitatud revideerimisaruandest (OAJ § 9). See aga on sagedasti hilja, sest juhtumil kui maavalitsus kinnitanud kas meelega või kogemata mõne aleviomavalitsuse ebaseadusliku tehingu, puudub siseministril igasugune võimalus maavalitsuse otsuse protestimiseks nii OAJ, kui ka Administratiivkohtupidamise seaduses tähendatud protesti aegade möödumise pärast, arvatud välja juhtumid, kui maavalitsuse otsus tehtud protestitähataja jooksul, arvates aruande siseministrile saabumisest tagasi.

Seega on revisjoni suhtes alevivalitsus — olgu see siis eel- ehk järelrevisjon, formaalne ehk materjaalne revisjon — allutatud maavalitsusele.

Õigus teostada materjaalset revisjoni aleviomavalitsuse tegevuse üle on AS §§ 153 ja 154 antud maavolikogudele, nõudes, et viimaseile esitataks kinnitamiseks ja ei täideta enne kinnitamist järgmisi otsuseid: 1) kinnisvarade muretsemise, võõrandamise ja pantimise ning alevi kapitalidega talitamise (korraldamise, rasporja-

zenie) kohta; 2) laenude tegemise ja üle 12 aasta kestvate lepingute tegemise kohta; 3) vastutuse ja garantiide kohta alevi nimel; 4) alevi maksude määramise kohta: a) äritunnistisilt, b) trahteriasutisilt, d) veoäridelt, e) hobuseilt ja sõidukeilt, mida peavad eraisikud, f) koerilt, g) jalgrattailt, h) eriliste rahaliste maksude määramisi naturaalkohustuste asemel; 5) väikesehinnaliste ja vähese sissetulekuga maksudest vabastamise kohta, ja 6) takside määramise kohta.

Võrreldes eelöeldut Linnaseaduse § 79, paistab, et aleviomavalitsus on pandud eelrevisjoni kaudu eestkostetava ossa ja tehtud omas tegevuses sõltuvaks maavolikogust.

Meie võime saada aru sellest, et AS § 3, p. 7—12 nimetatud asjade otsustamine on kartusest, et maakond võiks saada kahju, seatud maaomavalitsuse organite eelkontrolli alla, kuid sellised asjad, nagu üle 12 aasta kestvate lepingute sõlmimine, veoäri-, trahteriasutiste-, hobuste- ja sõidukite-, koerte-, jalgrataste- jne. maksud, peaksid kuuluma täielikult aleviomavalitsuse kompetentsi, s. t. neis asjus peaks maaomavalitsuse organeil olema formaalse eelrevisjoni õigus. Paistab, et seaduseandja on tahtnud hoida aleveid kõige kurja eest, mis neid oleks lähendanud linnadele, ja püüdnud aleveile säilitada külakoha tähendust, eeldades, et tema hääleõiguslik rahvastik ei suuda iseseisvalt, ilma välise abita korraldada oma asju. Seepärast mõistame ka miks AS § 3, p. 7—12 nimetatud üritused rahva hariduse, tervishoiu, hoolekande, toiduainete puuduse kõrvaldamise, nakkushaigustega võitlemise otstarbel sanitaarolude parandamise, loomataudide vastu võitlemise, kohaliku kaubanduse ja ühistevõime elustamise, töökaitse ja rahvastiku juriidilise abistamise alal on tehtud sõltuvaks maaomavalitsusest. Või kartis seaduseandja linnasarnaste asulate arenemist ja kasvamist maaomavalitsuslike ühikute arvel? Kui kõrvutame AS § 3, p. 7—12, §§ 4, 153 ja 154 siis selgub, et nende paragrahvidega on maaomavalitsusele antud äärmiselt suur materjaalse revisjoni õigus, mille abil maaomavalitsus võib lämmatada suure hulga aleviomavalitsuste algatusist. Maaomavalitsuse organite teatava ohjeldamatuse juures võib see saada takistuseks alevi omavalitsusliku tegevuse arenemisele. Seepärast ei saa alevi huvide seisukohalt pidada sellist revisjoniõigust otstarbekohaseks.

Aleviomavalitsuse formaalset eelrevisjoni toimetab maavalitsus OAJ§ 4 ja AS § 156 järgi. Huvitavaks on seejuures see, et siseminister, esinedes OAJ§ 4 korras protestiga linnaomavalitsuse otsuse või tegevuse vastu, ei tarvitse keelata protestitava otsuse täitmist, maavalitsus aga peab aleviomavalitsuse suhtes AS § 156 põhjal tegema seda tingimata, kuna lõpuosa sellest paragrahvist on muutmata OAJ§-iga. Järeltrevisjoni õiguse annavad maaomavalitsusele OAJ§ § 8 ja 5 ja AS § 156. Viimase järgi on maavalitsuse esindajal õigus revideerida alevi kogukondlike asutiste asjaajamist seltskondliku korra ja julgeoleku kindlustuse, riiklike ja maakondlike kohustuste ja riigi ja kogukondlike asutiste seaduslike korraduste täitmise alal.

Kokkuvõttes võiks formuleerida eeltoodud kirjutise sisu järgmiste teesidena:

1) Linnade resp. alevite revisjoni — milleks nimetame kõrgemate järelevalveasutiste ja ametnikkude järelevalvet linna- resp. aleviomavalitsuste asutiste ja ametnikkude üle — eesmärgiks on vältida kogukonna huves linna-, resp. aleviomavalitsuse organite ebaseaduslike toimetuste (aktide) kahjulikke tagajärgi kas enne toimingute teostamist, või peale selle. Revisjon on korraldatud ainult kogukondlike huvide kaitseks, eraisikute huvide kaitse on nende eneste asi.

2) Otsustades selle järgi, kas revisjon sünnib enne või pärast toimetust, tuleb teha vahet eel- ja järeltrevisjoni vahel. Eelrevisjon on formaalne — kui revideeritavat toimetust vaadeldakse ainult seadusepärasuse küljest, ja materjaalne — kui teda vaadeldakse ka otstarbekohasuse küljest, ja mõlema väliseks tunnuseks on see asjaolu, et formaalse revisjoni korras saab revident vältida toimetuse tagajärgi ainult administratiivkohtu abil, materjaalse revisjoni korral — aga oma enda võimuga.

Järeltrevisjon on ainult formaalne.

3) Materjaalset revisjoni ei saa pidada otstarbekohaseks ei linna- ega ka aleviomavalitsuse huvide, politika ja majapidamise arenemise seisukohalt. Vastuoksa, ta võib olla kahjulik, takistav, eriti sellisel kujul nagu ta on väljendatud AS § 153, p. 2, II osas, §§ 4, 5, 6 ja LS § 79, p. 2, lit. b ja f.

4) Materjaalse revisjoni kahjulikkude tagajärgede vältimiseks tuleks vähendada järelevalveorganite õigusi, andes eelmises

(3) teesis tähendatud asjus revideeritavaale omavalitsusele suuremaid vabadusi ja piirates neis asjus järelevalveasutise kompetentsi ainult formaalse revisjoni õigusega.

5) Eriti tuleks aleviomavalitsused vabastada maaomavalitsuse võimuorganite — maavolikogu ja maavalitsuse — eestkostu alt, kuhu nad on asetatud AS § 3, p. 7—12, §§ 53 ja 154.

VII linnade ja alevite sekretäride, statistikute ja perekonnaseisuametnike päev.

5. ja 6. novembril 1932 peeti Eesti Linnadeliidu korraldusel Rakveres VII linnade ja alevite sekretäride, statistikute ja perekonnaseisuametnike päeva. Osavõtjaid oli 27. Päeva avas Eesti Linnadeliidu juhatuse nimel Rakvere linnapea H. A v i k s o n, tervitades kokkutulnud ja soovides päevale head kordaminekut. Päeva juhatajaks valiti J. K a d a j a — Rakvere ja G. P u u s t — Kunda, sekretäreks — K. T a m m i s t e — Eesti Linnadeliit ja V. H ä r m a — Jõhvi.

Esimese päevakorrapunkti all tegi R. V a l t e r — Tallinn — lühikese kokkuvõtte oma referaadist „Võrdlevaid jooni perekonnaseisumuudete registreerimise alal meil ja mujal“, milline on avaldatud täielikult ajakirjas „Linnad ja Alevid“ nr. 3 (43) — 1932. Läbirääkimusel avaldati arvamust, et meil ei tarvitseks otsida eeskujusid välismaalisist perekonnaseisuseadusist, vaid meie perekonnaseisuseadust peab kujundatama oma rahva ja nõuete kohaselt. Peeti soovitavaks, et abielluajale selgitatakse abiellumise üldisi eeltingimusi, lügedes ette vastavaid §§ Abieluseadusest, sest nagu teatasid mitmed perekonnaseisuametnikud, ei täida seda seaduse nõuet suurem osa perekonnaseisuametnike-vaimulikke, mille tagajärjel on tekkinud mitmesuguseid arusaamatusi, isegi kahekordseid abielusõlmimisi.

Kohtu- ja Siseministeeriumi perekonnaseisuasjade juhataja T. T e d e r avaldas, et osa §§ Perekonnaseisuseaduse kohta antud juhtnööres on instruktiivse, osa — määrusliku iseloomuga, mispeale koosolek avaldas soovi, et Kohtu- ja Siseministeerium annaks juhtnööre perekonnaseisuametnikele, mis selgitaks millised §§ tähendatud juhtnööres on instruktiivse ja millised määrusliku iseloomuga.

V. A v e s s o n — Tallinn, kelle referaat „Isiku- ja kohanimede kirjutusviisist“ on avaldatud ajakirjas „Linnad ja Alevid“ nr. 3 (43) — 1932, juhtis tähelepanu raskusile, mis valitsevad nimede kirjutamise alal. Peale elavaid läbirääkimusi võeti ühelhäälel vastu ettepa-

nek, et Kohtu- ja Siseministeerium võtaks oma peale moodustada komisjon, millesse kuuluksid ministeeriumi enda, Akadeemilise Emakeeleseltsi ja perekonnaseisuametnike esindajad, kes võtaksid seisukoha ja töötaksid välja mooduse kuidas ühtlustada ees-, perekonna- ja kohanimede kirjutamise viisi.

Peale lõunavaheaega refereeris Kohtu- ja Siseministeeriumi perekonnaseisuasjade juhataja T. T e d e r „Kavatsetavaist uuendusist Perekonnaseisuseaduses ja selle seaduse juhtnööres“.

Kohtu- ja Siseministeerium on saatnud uuenduste kavade seisukohavõtmiseks Riigi Statistikakeskbüroole, Apostliku Õigeusu Sinodile, Evangeelisluteri Usu Konsistooriumile, Eesti Maavalitsuste Liidule, Eesti Linnadeliidule jt.

Riigi Statistikakeskbüroo on teatanud oma vastuses, et kavatsus jätta ära sünni-, abielu- ja surmaaktes elukutselise tegevuse ja surmapõhjuse tähendamine polevat küllalt põhjendatud.

Apostliku Õigeusu Sinod ei poolda surmapõhjuse tähendamata jätmist, küll aga elukutselise tegevuse, Evangeelisluteri Usu Konsistoorium aga on teatanud, et pooldab nii elukutselise tegevuse kui ka surmapõhjuse tähendamata jätmist.

Peale läbirääkimusi asus päev seisukohale, et nii elukutselise tegevuse kui ka surmapõhjuse tähendamine aktesse on mitmel puhul väga tarvilik, ja seepärast tuleks jääda senise korra juurde.

Mis puutub vastsündinute kandmisse perekonnaregistri erilehekülile, siis Viljandi Maavalitsuse algatusel kavatseb Kohtu- ja Siseministeerium muuta seadust ses osas, et vastsündinuile ei avata erilehekülge, vaid nad kantakse ainult vanemate erilehekülile.

V. S m e t a n i n — Tallinn — teatas, et Eesti Linnadeliidu juhatuse on kaalunud Perekonnaseisuseaduse lihtsustamise, muuseas ka lastele erilehekülgede avamata jätmise küsimust ja otsustanud pooldada senist korda. Muutmise korral tuleks seada sisse rida teisi nimistuid, nagu

koolikohuslike laste, kaitseväeteenistuskohuslike jt. nimistuid. Perekonnaregistri pidamine individuaalpõhimõtte järgi on otstarbekohasem ja paiduvaim. Väikeste linnade ja alevite esindajad pooldasid eriti soojalt senist süsteemi.

Perekonnaseisuseaduse § 7 muutmise järele, s. o., et eriolukordadel võib kohtu- ja siseminister valla- ja aleviomavalitsuse perekonnaseisumetniku kohused panna sekretäri asemel mõne teise seks kohase isiku peale, tekib küsimus, kas valitud ametnik on ametnik *honoris causae* või palgaline ja kes sel korral maksab palga. Ta poleks ei omavalitsuse ega vaimulik-perekonnaseisumetnik, ta õiguslik seisund oleks ebamäärane.

Võeti vastu sooviavaldus, et Kohtu- ja Siseministeerium kohustaks kõiki perekonnaseisumetnikke koguma enne akti koostamist kõiki perekonnakirjade korraldamiseks tarvilikke dokumente ja need saatma algupärandses ühes akti ärakirjaga vastavale perekonnaseisumetnikule; algdokumendid jäägu perekonnaregistri lisatoimetisse.

E. M e t s i k — Tartu — tegi ettepaneku, et perekonnaseisumetnikkude-päev avaldaks soovi, et sünni- ja abielu registreerimised, ka abiellumissooviavaldused, maksustataks Kohtu- ja Siseministeeriumi poolt määratud maksimaalsummaga, mida omavalitsused võivad alandada.

Peale elavaid mõttevahetusi, otsustati pooldada ettepanekut, sest majanduslikult raske aeg, mil kärbitakse järjest toetisi omavalitsusile, uusi ülesandeid ja nendega seotud kulusid aga tuleb juurde, sunnib omavalitsusi asuma uute tuluallikate otsimisele; kui sünni- ja abielu registreerimiste maksustamine peaks osutuma võimatuks, peaks siiski leitama võimalusi abiellumissooviavalduste maksustamiseks juba seepärast, et praegune kord, kus see ei nõua asjaosaliselt mingeid kulusid ega vastutust, võimaldab mitte küllalt tõsiselt suhtuda ssesse toimingusse, s. t. selliste sooviavalduste esitamist, millele ei järgne abielusõlmimist ja selliseid on kaunis palju.

Järgmisel päeval, 6. nov. 1932, tutvuti linna asutiste ja vaatamisväarsustega. Vaadati vastvalminud moodsat haiglat, mis ehituse otstarbekohasuselt ja seadistu täielikkuselt on eeskujulikemaid, siis Rakvere Lastekaitseühingu lastepäevakodu, vabadussõjas langenute mälestussammast, vanadekodu, tammikut, lossi varemeid jt.

Peale selle esines M. S p e e k — Narva —

referaadiga „Linna ja alevi revisjon meil maksva seaduse järgi“. Referent esitas vastuvõtmiseks resolutsioonidena järgmised teesid, millised ka võeti vastu ühelhäälel:

„Materjaalset revisjoni ei saa pidada otstarbekohaseks ei linna- ega aleviomavalitsuse huvide, politika ja majapidamise arendamise seisukohalt. Vastuoksa, ta võib olla kahjulik, takistav, eriti sellisel kujul, nagu ta on väljendatud Aleviseaduse § 153, p. 2, II osas, §§ 4, 5, 6 ja Linna-seaduse § 79, p. 2, lk. b ja f.

„Materjaalse revisjoni kahjulikkude tagajärgede vältimiseks tuleks vähendada järelevalveorganite õigusi, andes eelmises teesis tähendatud asjus revideeriatvale omavalitsusele suuremaid vabadusi ja piirates neis asjus järelevalveasutise kompetentsi ainult formaalse revisjoni õigustega.

V. S m e t a n i n — Tallinn — refereeris „Valimisstatistika ühtlustamisest“. Referendi poolt soovitati,

et kõigis omavalitsusis võetagu valijate vanuse arvestamisel kriitiliseks momendiks aeg, mille määrab Kohtu- ja Siseministeerium valijate nimistute koostamise lõpppäevaks,

et valijate arvu tuleks võtta netto, s. o. arvestada neid, kes on saanud nimelisi tunnustisi,

et rühmitused liigitataks 5 suurde gruppi: 1) majaomanikud, tööstus-kaubandusettevõtete omanikud ja demokraatlike parteide esindajad, 2) sotsialistid, 3) tööerakond, 4) vähemusrahvuste esindajad, 5) kommunistid ja sotsialistidest ilmavaatelt vasemal seisvad töölisparteid, 6) muud,

et valituid — volinikke liigitataks soo, vanuse, hariduse ja sotsiaalse kihituse järgi.

Tuleks jälgida ka allakriipsutusi — kas nende arv kasvab või mitte.

Läbirääkimuste all puudutati ka linna komisjonide ja osakondade tegevuse instruksioonide väljatöötamise ja kantseleitöö lihtsustamise küsimust.

Ühelhäälel võeti vastu sooviavaldus, et neid, kes jäänud hiljaks teatud perekonnaseisumuute registreerimisega, võtaks vastutusele Riigi Statistikeskbüroo, sest sekretär on valitud isik ja tal oleks raske täita prokuröri osa.

Kui päevakord oli läbi, tänati Rakvere Linnavalitsust lahke vastuvõtu eest, ühtlasi avaldati soovi, et järgnevad päevad korraldataks mitte hiljem kui 15. septembril, mis leidis üksmeelset heakskiitu.

Väliskroonika.

Haagi maapolitika.

31. detsembril 1930. oli Haagil, Hollandis, 632 ha vaba maad, 90 ha ehituskrunte ja 347 ha võõrandatud maad 76,8 miljoni fl. väärtuses. Seda varandust koormas 52 miljoni fl. võlg. Viimaseil aastail on teostatud suuremaid korraldamisi — tükeldamisi:

1931. a. oli renditatud 2 949 632 m² ja müüdüd 155 874 m² maad. Linna maade hulgal on suur tähtsus nii heakorra kui ka sotsiaalhuvide seisukohast. Linna laienemine olenes kuni viimase aastani teatud määral kompromissist erahuvidega. Linna maade võõrandamine müügi või põlise rendi alusel võimaldab linnale mõjustada ehitustegevust tõhusamalt kui seaduste ja sundmäärustega.

Sotsiaalhuvide seisukohalt võib linn teotseda väga kasulikult, võimaldades maad — ehituskrunte kehvemaile kodanikele mõõduka hinna eest, kuna teiselt poolt pole mingit alust anda maad, alla turuhinna, näit. kinodele, kauplusile. Üldiselt aga on müüdüd Haagis maad väga madalalt, kuid vaatamata sellele on opereerimine maadega andnud linnale suuri tulusid. Tähtsaim põhjus peitub aga ses, et maid on minevikus omandatud väga soodsail tingimustel.

(„Tablettes Documentaires Municipales“)

Täiesti elektrifitseeritud linn.

Täiesti elektrifitseeritud linnaks osutub Saksamaal, Harzis asuv väikelinn Bokenen. Mitmete katsetamiste järele loobuti gaasist ja mindi üle elektri tarvitamisele tariifiga 10 penni (= 8,9 senti) kv. 500-st ses linnas asuvaist perekonnist omavad 120 perekonda elektriköögi.

(„Schweizerische Wasser- u. Energiewirtschaft“)

Vee mõju hammaste kattele.

Nagu näitavad Põhja-Ameerika Ühendriikides 1926. a. toimetatud katsed, paisab olevat tõenäoline, et rohke fluorisisaldus vees mõjub halvasti hammaste kattele. Eriti arteesiakaevud ja sügavad põhjaveed tuleksid sest küljest analüüsida põh-

jalikult. Vesi, mis sisaldab rohkem kui 2 osa fluori 1.000.000 osa veele, tuleks kõrvaldada tarvituselt.

(„Water Works Engineering“)

Vesivarustus ja kanalisatsioon Leedu linnades.

Mõned Belgia firmad on pöördunud siseministeeriumi omavalitsusdepartemangu poole ettepanekuga ehitada reas Leedu linnades vesivarustus- ja kanalisatsiooniseadistuid ja soovivad seks saada vastavaid kontsessioone.

Praegusel ajal on vesivarustus- ja kanalisatsiooniseadistuid vaid suuremais linnades, nagu Kaunas, Klaipėdas jt.

Üüriseadus Tšiilis.

Majandusliku surutise mõjude pehendamiseks avaldas Tšiili valitsus 13. novembril 1931 üüriseaduse, mis võetud vastu ka esinduskogu poolt. Selle seaduse põhjal elukortereis ja kaubanduslikuks ja tööstuslikuks otstarbeks määratud ruumide üürid alandati 20% võrra, võrreldes ruumide üüridega 1. jaanuaril 1931.

Autoliikimine suurlinnades.

Huvitavaid andmeid autoliikimise kohta detsembris 1930 on avaldatud Washingtoni Bureau of Foreign and Domestic Commerce Automotive Division'i poolt.

Alljärgnevad andmed näitavad autode üldarvu ja elanikke ühe auto kohta mitmes linnas:

Amsterdams	12 150	—	62
Berliinis	65 905	—	61
Detroitis	423 103	—	4
Los Angelesis	516 016	—	2
Milaanos	31 239	—	26
New-Yorkis	751 711	—	9
Pariisis	172 450	—	17
Stambulis	2 013	—	347
Stokholmis	17 897	—	29
Tšikaagos	469 478	—	7

Nagu selgub ülaltoodud tabelist, tuli Los Angelesis üks auto 2 elanikule, Stambulis aga — 347 elanikule.

Olgu tähendatud, et Tallinnas tuleb üks auto 156 elanikule.

Erapooleitud teateid poliitilise ja majandusliku elu kohta leiate ainult

„Päevalehest“

mille üldist tunnustust tõendab suurim ning laialdaseim lugejate arv.

Ärimehed, —soovite kaupu müüa, — kuulutage „PÄEVALEHES“.

„LASTE RÕÕM“

Eesti populaarseim lasteajakiri.

T.E.K.Ü. graafikatööstus on täielikem tööstus sel alal Eestis.

TRÜKIKODA
KÕITEKODA
TSINKOGRAAFIA
LITOGRAAFIA
OFFSETTRÜKK

Hinnad väga mõõdukad.
Tellimuste täitmine kiire.
Tööde täpsus ja headus on üldiselt tuntud.

T.E.K.Ü. raamatu- ja kirjutusmaterjalikauplused, kirjandus- ja paberilaod on suurimad ja täielikemad Eestis.

„PÄEVALEHE“ ja „LASTE RÕÕMU“ tellimusi ja kuulutusi võtavad vastu „Pärnu Päevalehe“ talitus, kõik postiasutised ja tellimuste vastuvõtmise kohad Eestis.

— Tallinna Eesti Kirjastuse Ühisus —

Peakontor ja graafikatööstus: Tallinn, Pikk 2, omas majas.

Raamatukauplused: Tallinnas, Jaani 6 ja Pikk 2.

Telefonid: talitus 433-11, graafikatööstus 437-08, kauplus Jaani tän. 446-11.

Soodsaim
mööbliostukoht

A. ELKEN'I
mööblitööstuses

TALLINNAS, Varblase 5
Telefon 454-87

Omavalitsusametnikud!

Tähelepanu!

➔ **Jaan Veismann'i**
Valmisrõivaste ja riideäri ➔

Tallinn, V. Karja 8, tel. 445-32

on rikkalikem ja soodsaim ostukoht.

Omavalitsusametnikele müük orderite vastu
4-kuise järelmaksuga

Sooje viltsaapaid,
ehitus-, ukse- ja aknavilti
soovitab

Eduard Tõnisson'i

vildivabrik

TALLINN, KUNINGA 9, tel. 445-66